

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 1876

Βραβεύθην ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς
ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀξιωθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ
ἐκθέσει τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος καὶ χαλκοῦ ἐν
τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1893

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΕΣΤΙΑΣ» ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ 12

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

1893

X

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Πρωτότυπα

Ἡ πρώτη τοῦ μοναρχίας (Ε. Δ. Ροῖδου) σ. 2. — Ἡ βασιλοπούλα καὶ ὁ παράλυτος (Κ. Μάνου) σ. 3. — Ἡ Βρῦση τῆς Κόρης (Μ. Χατζοπούλου) σ. 4. — Ναυαγίων ναυάγια (Α. Παπαδιαμάντη) σ. 17, 34. — Ἀλήθεια ('Αλεξ. Παπαδοπούλου) σ. 49. — Ἡ κλέψα (Μ. Οἰκονομάκη) σ. 126. — Παρυσθήσεις (Σ. Παγανέλη) σ. 145, 163, 178. — Εὐτυχημένο γράμμα (Γ. Δροσίνη) σ. 209. — Ὁ διαχειριστὴς τοῦ συντάγματος (Ε. Λουκούδη) σ. 257, 277, 300, 305, 326. — Τὸ μῆλο τῆς ἀγάπης ('Αλεξ. Παπαδοπούλου) σ. 359. — Ὁ Γέρο θάνατος (Α.) σ. 380.

Μεταφρασμένα

Ἡ μικρὰ κόμησση (Ο. Φεγιέ μεταφρ. Ε. Δ. Ροῖδου) σ. 5, 19, 37, 50, 71, 101, 123, 138, 148, 167, 180, 202. — Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Σούβερετ, (γερμανικὸν διήγημα) σ. 388.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Μιόζντα (Κ. Παλαμαῖ) σ. 4. — Μία πρώτη ἀγάπη (Ι. Πολυλά) σ. 19. — Τραγουδιὰ τῆς ἀκουαζιλιῆς (Γ. Δροσίνη) σ. 33. — Γιατί; (Δ. Ι. Μάργαρη) σ. 54. — Χωρισμός ('Αλ. Πάλλη) σ. 54. — Σερβικὸν τραγουδι (Θ. Βελλικανίτου) σ. 72. — Στὴ Ζάκυνθο (Σ. Μαρτζώκη) σ. 108. — Γνώση καὶ πρέλλα (Α.) σ. 124. — Εὐγνωμοσύνη (Γ. Μαρκοῦ) σ. 132. — Ἐσπερινός (Α. Προβλεγγίου) σ. 150. — Τὰ Χαριτὰ (Σ. Μαρτζώκη) σ. 177. — Μάννα καὶ γυναίκα (Ι. Πολέμη) σ. 202. — Νικαία καὶ Ἅγιος (Α. Παράγγου) σ. 219. — Τὸ τέλος τοῦ Σατανᾶ τοῦ Ὀδγκῶ (Β. Γ. Στεφελίδου) σ. 237. — Τρία ἀγγελάκια (Γ. Δροσίνη) σ. 244. — Τὸ θαῦμα (Ι. Μιχαήλου) σ. 266. — Ὀνειρο (Α. Ἐρταλιώτη) σ. 305. — Ἡ Κόλαση τοῦ Δάντε (Π. Βεργωτῆ) σ. 349. — Ἀναθυμιά ('Αλεξ. Πάλλη) σ. 359. — Μελαγχολία (Δ. Μάργαρη) σ. 369. — Ἐνορέτης, μῦθος Κριλὼφ (Π. Ἀξιώτου) σ. 397.

ΔΡΑΜΑΤΑ

Ὁ Μέγας Γαλιότος, Ἰωσήφ Ἐτσεγαράκη (Δ. Βικέλα) σ. 245, 260, 280, 293, 310, 330, 343.

Α' ΕΞΑΜΗΝΙΑ 1893.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Ἄγγελος Γαλλινῆς (Θ. Βελλικανίτου) σ. 113. — Δύο νέα ἔργα τοῦ Λύτρα (Γ. Μαυρογιάννη) σ. 157. — Μουσικὴ ἐφεύρεσις σ. 182. — Ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ καὶ ἡ τετραφωνος (Σ. Σταματιάδου) σ. 195. — Ι. Βιτσάρης (Α. Μηλιαράκη) σ. 211. — Βυζαντινὴ τέχνη (Γ. Μαυρογιάννη) σ. 290, 307, 325. — Ε. Παντοπούλος (Γρ. Ξενοπούλου) σ. 376.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Βιβλία καὶ Συγγραφεῖς (Κ. Παλαμαῖ) σ. 52. — Ἡ φιλία Γκαίτε καὶ Σχίλλερ σ. 67. — Φιλολογικὴ ἀναγέννησις: Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου τοῦ κ. Κ. Παλαμαῖ (Γ. Καλοσγούρου) σ. 74, 104. — Ἐφημερίδες καὶ ἐφημεροδρόμοι (Δ. Κακλαμάνου) σ. 129, 150. — Φ. Κοππέ σ. 161. — Αἱ μεσαιωνικαὶ ἑλληνικαὶ σπουδαὶ ἐν τῇ Δύσει (Γ. Σωτηριάδου) σ. 170. — Χ. Ἄννινος (Γρ. Ξενοπούλου) σ. 193. — Ἀναστάσιος Βυζάντιος (Α. Ρούκη) σ. 225. — Τὰ εἰδωλα (Ε. Ροῖδου) σ. 235. — Καὶ πάλιν ἡ λέξις Gree (Γρ. Ξενοπούλου) σ. 285. — Τὸ νεοελληνικὸν διήγημα (Α. Ρούδιος ἢ Λιούτσ) σ. 385.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Ἡ ἐν Ρώμῃ μελετωμένη ἔνωσις τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας (Α. Διομ. Κυριακοῦ) σ. 97, 117, 132. — Ὁ χοῖρος καὶ αἱ θρησκείαι (Σ. Παπαγεωργίου) σ. 251.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Αἱ παρὰ τὴν Πνύκα ἀνασκαφαὶ (Γ. Σωτηριάδου) σ. 27, 60. — Πόθεν τὸ ὄνομα τοῦ Δαρνίου (Δ. Γρ. Καμπούρογλου) σ. 65. — Μακεδονικὰ ἀρχαιολογικὰ (Π. Παπαγεωργίου) σ. 158. — Ἐκ Δελφῶν (Δ. Βικέλα) σ. 337. — Διαφορὰ σ. 15, 28, 46, 80, 111, 194, 255, 304.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

Ρώμη (Γ. Βοκασσιέ μεταφρ. Σ. Κ. Σ.) σ. 8, 22, 39, 55. — Κάθρον σ. 183, 198, 214. — Ἡ Μαδέρα τοῦ Εἰρηνοῦ σ. 303. — Ἡ τομὴ τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ (Π. Πρωτοπαπαδάκη) σ. 321, 341. — Ἡ Ἀρμυρούπολις τῆς

Κρήτης (Β. Φιλάκη) σ. 365. — Εἰς τὸν Ἰσθμὸν (Σ. Παγανέλη) σ. 401. — Ἑλληνικὰ Χειρογράφα (Σ. Π. Λάμπρου) σ. 405.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Τὸ δηλητήριον τοῦ στόματος σ. 140. — Γεωργικὰ περιέργια (Σ. Σταματιάδου) σ. 268, 374. — Ἡ μαγεία καὶ οἱ Ἴνδοι Φακίροι σ. 317. — Φυσιολογικὴ ψυχολογία (Π. Ἀποστολίδου) σ. 369, 392. — Τεχνητὴ δημιουργία τῆς ζωῆς (μεταφρ. Ν. Χ. Ἀποστολίδου) σ. 380, 392. — Ὑγεία καὶ Ὑγιεινὴ σ. 29, 142, 188, 269. — Ἀνάλεκτα σ. 64, 109, 174, 190, 206, 238, 269, 366, 382, 399.

ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΑ

Ὁ διάδοχος ἐν συνταγματικῇ πολιτείᾳ (Σ. Παγανέλη) σ. 241. — Ἡ Ἑλλὰς ἐν Σιχάγῳ (Σ. Παγανέλη) σ. 273. — Δ. Ράλλης σ. 289. — Ὁ μέλλον βασιλεὺς (Σ. Παγανέλη) σ. 353.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Ἡ χειραφέτησις τῶν γυναικῶν σ. 218.

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἐξορκισμὸς τοῦ Νύχτορα (Μ. Ι. Μαρκόπουλι) σ. 205.

ΠΟΙΚΙΛΑ

Φιλικά γράμματα σ. 173, 186, 205, 223, 238, 253, 268, 287, 317, 352, 365, 383, 397, 411.

Ἡ ζωὴ ἐν Ἀθήναις σ. 12, 43, 77, 124, 155, 186, 221, 250, 315, 363, 397.

Ἀνὰ τὸ ἔστυ σ. 14, 30, 46, 63, 79, 110, 127, 143, 158, 175, 190, 207, 223, 239, 354, 270, 287, 303, 319, 335, 351, 367, 383, 399, 411.

Ἡ ζωὴ ἐν ἐπαρχίᾳ σ. 26, 59, 108, 173, 203.

Καμπανία καὶ Καμπανίτης σ. 409.

Τὸ Ἀγύλλιον (Ν. Σπανδωνῆ) σ. 360.

Χρονικὰ σ. 16, 32, 48, 64, 80, 111, 128, 144, 158, 176, 192, 208, 224, 240, 256, 272, 288, 304, 320, 336, 352, 368, 384, 400, 412.

Ἐντευκτήριον σ. 16, 32, 48, 64, 112, 128, 144, 176, 192, 208, 240, 320.

Σημειώσεις σ. 31, 48, 62, 78, 142, 208, 240, 271.

Ἀνταγωνιστήριον σ. 47, 126, 189, 255, 320.

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

(Ἐκτακτον φύλλον κατὰ τοὺς σεισμούς)

Ζάκυνθος! ποίημα (Κ. Μάνου) σ. 81. — Ζάκυνθος (Γρ. Ξενοπούλου) σ. 82. — Ζάκυνθος ἔχει θάρρος! (Α. Δ. Κυριακοῦ) σ. 84. — Ἄνευ τίτλου (Σ. Παγανέλη, Ε. Ροῖδου) σ. 85, 86. — Ζάκυνθος (Α. Μηλιαράκη) σ. 87. — Zante fior di Levante, ποίημα (P. Bourget) σ. 90. — Σολωμός, ποίημα (Κ. Παλαμά) σ. 91. — Μετὰ τὸν σεισμόν (Θ. Βελλιανίτου) σ. 91. — Ὑπὲρ τῆς Ζακύνθου (Σ. Λάμπρου) σ. 93. — Ἡ καταστροφὴ (Ν. Σπανδωνῆ) σ. 94. — Εἰκόνας: Ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ τῆς θαλάσσης σ. 81. — Ἡ παραλία σ. 84. — Ἡ Σπράτα Μαρίνα σ. 85. — Ἡ πλατεία τοῦ ποιητοῦ σ. 88. — Ἡ πλατεία τοῦ Γεωργίου Α' σ. 89. — Κεντρικὴ ὁδὸς μετὰ τῶν δύο πλατειῶν σ. 92. — Ἡ κατοικία τοῦ Σολωμοῦ σ. 92. — Ἡ πλατεία Ρούγα σ. 93. — Οὐρανὸς Φωσκόλος σ. 93. — Τὸ θέατρον σ. 96.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Τζῶν Λεωσέν σ. 15. — Ἀλβέρτος Δελπί σ. 48. — Πάπας Λέων ΙΓ' σ. 56. — Ἰππόλυτος Τζίν σ. 144. — Φρ. Κοππὲ σ. 161. — Χ. Ἄννινος σ. 193. — Ι. Βιταύρης σ. 211. — Ἀναστάσιος Βυζάντιος σ. 225. — Ὁ πρίγκηψ καὶ ἡ πριγκήπισσα τῆς Οὐαλίας σ. 233. — Ὁ βασιλόπουλος Χριστόφορος σ. 271. — Φρ. Σαρραὶ σ. 285. — Σάρα Βερνάρ σ. 288. — Δ. Ράλλης σ. 289. — Σ. Σωτηρόπουλος σ. 320. — Μάξ Μόλλερ σ. 336. — Εὐάγγελος Παντόπουλος σ. 376. — Ὁ αὐτὸς εἰς διάφορα πρόσωπα σ. 377. — Α. Ροῦθιο ὁ Λιούτς σ. 385.

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ σ. 1. — Ἡ Ἀπόκρως σ. 72. — Τὸ κουνελάκι σ. 105. — Σούνιον σ. 120. — Κόρινθος σ. 121. — Ἐπ' αὐτοφῶρ σ. 137. — Καταυδίων σ. 169. — Τὸ νυχτέρι σ. 265. — Ὁ νέος καλλιτέχνης σ. 297.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τὸ Γαστροῦρι τῆς Κερκύρας σ. 153. — Τὸ ἐν Δεκελείᾳ ἀνάκτορον σ. 249. — Ἀρχαία γέφυρα παρὰ τῆς Μυκῆνας σ. 281. — Ἀποψὲς τῆς τομῆς τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ σ. 321. — Τὰ ἐγκλίνια τῆς τομῆς σ. 329. — Ἀποψὲς τῆς Ἰσθμίας σ. 344. — Ἡ ἐπὶ τῆς διώρυγος γέφυρα τοῦ Σ. Π. Α. Π. σ. 345.

ΑΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Ἡ Σμύρνη σ. 17.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ

Ὁ Τίβερις καὶ τὸ Μωσαλεῖον τοῦ Ἀδριανοῦ σ. 9. — Ἡ ἀγορὰ τῆς Ρώμης σ. 11. — Τὸ Κολοσσαῖον σ. 23. — Ἡ Πόλις τοῦ Κωνσταντίνου σ. 24. — Ἀρματοδρομίαι σ. 25. — Τὸ Ἀθηνεῖον σ. 40. — Γυναῖκες ἐκ τῆς πέραν τοῦ Τιβέρεος χώρας σ. 41. — Παιδιά τῶν περιγύρων σ. 55. — Ὁ Μωσῆς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου σ. 56. — Ὁ Ἅγιος Πέτρος σ. 57. — Πρὸ τοῦ μικροῦ Τζακίου σ. 184. — Γέφυρα ἐπὶ τοῦ Νεῖλου σ. 185. — Διάβασις τοῦ Νεῖλου σ. 200. — Αἴγυπτις σ. 201. — Ὀρχη τοῦ Νεῖλου σ. 216. — Μεγάλη ὁδὸς ἐν Καίρῳ σ. 217. — Ἀνάγλυφον ἐκ Βελεστίνου σ. 256. — Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ποσειδῶνος σ. 313. — Τὸ ἐν Κερκύρᾳ Ἀνάκτορον τῆς Αὐτοκρατορίας σ. 360. — Ἡ Στοὰ τῶν Μουσῶν σ. 361. — Ὁ κήπος σ. 361. — Πανομοιωτικὸν τοῦ ἀγιογραφικοῦ κώδικος Ἑρμῆ σ. 407.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ὁ ἐφετινὸς γαιμῶν σ. 80. — Ὁ μανιώδης χαροποιήτης σ. 112. — Ἐρωτικὴ πανουργία σ. 160. — Πετρεὶ ὁ ἐλέφας σ. 393.

ΕΣΤΙΑ

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ 7

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

Σύγχρονος τοῦ Πολάτου καὶ τῆς βραγχῆς κιθάρας του καὶ προκατόχος τοῦ κ. Πύργου διδάσκαλος τῆς ξιφασκίας ἦτο, πρὸ ἐνὸς τετάρτου αἰῶνος, ἀρχαῖός τις λογίας τῶν Ζουάθων τῆς Ἀφρικῆς, φέρων τὸ ὄνομα Μαυροίκιος Ζακοῦ καὶ ἄνω τῶν ἐξήκοντα εἰς τὴν ῥάχιν του χρόνους. Τοῦτον ἐπροτίμων οἱ τότε φιλοπλοιοὶ διὰ πολλοὺς λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ κυριώτατος ἦτο ὅτι πλὴν αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχε τότε εἰς Ἀθήνας κἀνεὶς ἄλλος. Καὶ οὕτω ὁμως οἱ μαθηταὶ του δὲν ἦσαν πολλοί. Τὸ ξίφος τῶ ὄντι καὶ τὸ πιστόλιον ἦσαν ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὄπλα πολυτελείας, δυνάμενα νὰ ὀνομασθῶσιν ἀκαδημαϊκά, τὰ δὲ μόνον χρήσιμα εἰς λύσιν τῶν ζητημάτων τῆς τιμῆς ἢ ἀτρόχιστος σπάθη τοῦ ἵππικοῦ καὶ ἡ δημοσιογραφία. Τοῦτο ἐξηγεῖ πῶς, ἂν καὶ ἦτο μοναχικός ὁ κ. Ζακοῦ, δὲν ἦσαν ἐν τούτοις τὰ μαθηματὰ του ἀκριβὰ. Ἀντὶ εἴκοσι κατὰ μῆνα παλαιῶν δραχμῶν δι' ἓνα μαθητὴν καὶ πέντε περιπλέον δι' ἕκαστον σύντροφόν του ἠδύνατό τις νὰ ἔχη τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὸν βλέπῃ προσερχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν του τετράκις τῆς ἐβδομάδος μετ' ἀκριβείας στρατιωτικῆς. Οὐδ' ἦτο ἡ ἀκριβεία τὸ μόνον τοῦ καλοῦ ἀπομάχου προσόν. Οὐδένα τῶ ὄντι ἠξιώθη νὰ γνωρίσω ἄνθρωπον οὔτε ἐγκυκλοπαιδικώτερον αὐτοῦ οὔτε προθυμώτερον νὰ καθιστᾷ τὰς γνώσεις του χρησίμους εἰς πάντας. Τῶν μαθητῶν του διώρθωνε τὰς παρεκτροπὰς, ὄχι μόνον τῶν ποδῶν καὶ τῶν βραχιόνων, ἀλλὰ καὶ τὰς πολὺ βαρυτέρας τῆς γλώσσης, ὅταν ὠμίλου γαλλικά. Πλὴν δὲ τοῦ γλωσσικοῦ μαθημάτων παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς καὶ διδάγματα στοικῆς φιλοσοφίας, διηγούμενος εἰς τοὺς παραπονουμένους διὰ τὸν καύσωνα ἢ τὸν βαρὺν χειμῶνα τῶν Ἀθηνῶν πῶς εἰς τὰς ἀραβικὰς πεδιάδας ἐμυροῦντο εἰς τοὺς στρατιώτας τὸ βούτυρον καὶ τὸ λαφθὶ μετὰ τὴν κουτάλαν, ἢ πῶς εἰς τὰς κλεισθεῖας τοῦ Ἀτλαντος συνεπύκνωσεν ὁ βορρᾶς τὴν πνοὴν τῶν Ζουάθων ἐπὶ τῆς γενειάδος των εἰς στυλπνοὺς σταλακτίτας. Ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ἐγνωρίζε κἀλλιον αὐτοῦ νὰ διδάσκη τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις εἰς τοὺς σκύλους, τὴν ῥητορικὴν εἰς τοὺς ψιττακοὺς, τὴν μουσικὴν εἰς τὰ κανάρια ἢ νὰ μεταβάλλῃ εἰς κἀπῶνας τοὺς πετεινοὺς. Πλὴν τούτων κατώρθωνε νὰ μεταδίδῃ εἰς πᾶν ἀποθησκόν κυνάριον, γάτον, πίθηκον ἢ ἄλλο εὐνοούμενον οἰκιακὸν ζῶον, ἂν οὐχὶ ψυχικὴν, σωματικὴν τοῦλάχιστον ἀθανασίαν, ταριχεύων αὐτὸ δι' αὐτῶν ἐκείνων τῶν χόρτων καὶ βαλ-

σάμων, διὰ τῶν ὁποίων ἐγεμίζετο ἡ κοιλία τῶν Φαραῶ, κατὰ συνταγὴν μεταδοθεῖσαν αὐτῶ ὑπὸ Κόπτου ἀσκητοῦ. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον διακρίνον τὸν πρῶτον ἥρωα τῆς Ἀφρικῆς ἦτο ἡ κατοχὴ ἄλλης τινὸς ἀσυγκρίτως πολυτιμότερας συνταγῆς, ἢ τῆς προβιγικανῆς ψαρόσουπας, τῆς περιβοήτου bouillabaisse. Τὸ ἀγνωστον τούτο εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους διαδόχους μεγάλων προγόνων ἀγλαΐσμα τῆς τραπέζης εἶναι ἐν τούτοις προϊόν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς τέχνης, εἰσαχθὲν πρὸ εἰκοσιπέντε αἰῶνων ὑπὸ Φωκαέων ἀποίκων εἰς τὴν Μασσαλίαν. Ὅπως πάντα τὰ λοιπὰ καλλιτεχνήματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους, διακρίνει καὶ τοῦτο ἡ ἀπλότης τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται τὸ κάλλος. Πρὸς κατασκευὴν τῶ ὄντι τῆς κλεινῆς bouillabaisse οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται παρὰ μόνον ὀλίγον ψάρι, ὀλίγα κρεμμύδια, ὀλίγον πιπέρι καὶ τέχνη πολλή· ὁ δὲ Ζακοῦ ἦτο ἀληθὴς τεχνίτης, διατηρῶν ἴσως εἰς τὰς φλέβας του, ὅπως καὶ ὁ Βοναπάρτης, σταγόνα τινὰ αἵματος ἐλληνικοῦ. Τὸ κατόρθωμα τοῦτο τῆς τέχνης του μᾶς παρέθεσεν εἰς πρόγευμα χλιαρὰν τινὰ, ἀνέφελον καὶ μόνον κατὰ τὸν Καζαμίαν χειμερινὴν ἡμέραν εἰς τὸ Δαρνίον, ὑπὸ οὐρανὸν σαπφείρινον, παρὰ τὴν ὄχθην θαλάσσης χρυσῆς. Οὐδ' ἦτο τὸ συμπόσιον μονοπίνακον, ἀλλὰ τὴν ψαρόσουπαν διεδέχθη ἄλλο τι ἀγνωστον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς τοῦ ἀττικοῦ χῶματος προϊόν, ἀμανίται τοῦ Δαρνίου, ἐφάμιλλοι τῶν φυομένων ὑπὸ τὰς καστανέας τῆς Λιγουρίας. Ἀλλ' ἐνῶ ἐτρέφα εἰς τοὺς παρατεθέντας ἢ ὄσφρησις καὶ ἡ γεύσις, κατείχετο τὸ πνεῦμά μου ὑπὸ εὐλόγου δυσφορίας, ματαίως ἀγωνιζόμενον ν' ἀνεύρη πῶς τὸ ἔδαφος τοῦτο τῆς Ἀττικῆς, τὸ ἐξακολουθοῦν νὰ γεννᾷ βολβοὺς κατ' οὐδὲν κατωτέρους τῶν ὑμνηθέντων πρὸ εἰκοσι αἰῶνων ὑπὸ τῶν Δειπνοσοφιστῶν, γεννᾷ συγχρόνως ἀνθρώπους εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀναισθητῶν, ὥστε νὰ προτιμῶσι τούτων τὰ καλλιεργούμενα ἢ μᾶλλον κατασκευαζόμενα εἰς τοὺς ὑπογείους κοπρῶνας τῶν Παρισίων ἄχυμα καὶ ἀνούσια δῆθεν μανιτάρια. Πῶς ταῦτα μὲν νὰ πληρώνωνται πέντε φράγκα τὸ κουτίον, οἱ δὲ ἐγκλείοντες τὸ ἄρωμα καὶ τὸν χυμὸν τοῦ βουνοῦ βολβοὶ νὰ ῥίπτωνται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ τοὺς χοίρους διὰ τὸν λόγον, ὅτι «δὲν τοὺς τρώγουν οὔτε τὰ πρόβατα, οὔτε τὰ γίδια, οὔτε τὰ γαιδοῦρια, οὔτε οἱ Ἀθηναῖοι», ὡς μᾶς ἔλεγον οἱ χωρικοί.

Τὴν ἀδημονίαν μου ταύτην ἠύξανεν ἄλλο ἀντικρὺ μου μαρτύριον τῆς ἐκλείψεως παντός ἔχρους τῆς προγονικῆς καλαισθησίας. Εἰς ἀπόστασιν τῶ ὄντι ὀλίγων βημάτων ἦτο ἐστρωμένη ἄλλη τις τράπεζα, καὶ περὶ αὐτὴν ἐκάθησαν τρεῖς κομψοὶ νεανίσκοι καὶ εἰς πρῶτον τοιοῦτος μετὰ δύο κυριῶν, αἰτινες ἦσαν αὐτὴ ἡ κυρία Ἀρτεμῖς καὶ ἡ κυρία Ἡθῆ, αἱ ὑποκρινόμεναι δηλ. εἰς τὴν γθεσινὴν παράστασιν τοῦ Ὀρφῆος τοῦ Ὀρεμπᾶχ τὰς ὀλυμπίους θεὰς θηταὶ γαλλίδες. Οὐδεμίαν ὁμως ἠσθάνετο ὁ θεωρῶν αὐτὰς ὄρεξιν νὰ θρηνησῇ ὅτι δὲν ἦτο ἀθάνατος ἢ κίτρινη κόμη των, ἢ ἀλευρωμένη ὄψις των, οἱ ὑποπτοὶ ὀδόντες καὶ τῶν χειλέων των ἡ ψευδοπορφύρα. Τὸ δὲ μόνον ἀληθῶς ἀξιοθαύμητον ἦτο νὰ βλέπῃ τις ἀπογόνους τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τοῦ Ἀριστίππου νὰ

ποτίζωσι καμπανίτην καὶ νὰ κατατρώγωσι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοιοῦτου εἶδους Φρύνας καὶ Λαίδας, τῶν ὁποίων τὸ μόνον προσόν, ὅπως καὶ τῶν ψευδαμανιτῶν, ἦτο ἡ προέλευσις ἐξ Εὐρώπης.

Τὴν σειρὰν τῶν ὀχληρῶν τούτων σκέψεων διέκοψαν αἴφνης οἱ βραεῖς φθόγγοι τοῦ ὀπλοδιδασκάλου μᾶς βροντοφωνοῦντος: «Μετὰ τὴν ψαρόσουπαν καὶ τοὺς ἀμανίτας μου πρέπει νὰ καταπίετε καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης μου μονομαχίας. Καθὼς ὅλοι γνωρίζετε, δὲν εὑρίσκεται ὑπὸ τὸν ἥλιον ἄλλος ἄνθρωπος ὅσον ἐγὼ εὐπροσῆγορος, φιλήσυχος καὶ εἰρηνικός. Τοιοῦτος ἦμην πάντοτε. Ὅταν κατετάχθη εἰς τοὺς Ζουάθους ἐπροσπάθησα νὰ φέρωμαι πρὸς ὅλους εὐγενῶς καὶ περιποιητικῶς, περιμένων περιστάσιν νὰ δεῖξω καὶ τὴν ἀφοβίαν μου εἰς τοὺς Βεδουίνους. Ἡ εὐκαιρία ὁμως αὕτη ἐβράδυνε νὰ παρουσιασθῇ, ἡ δὲ ὑπερβολικὴ τῶν τρόπων μου εὐγένεια παρεξηγήθη ἀπὸ μερικοὺς συντρόφους μου, ὑποπτεύσαντας ὅτι εἶχε κἀποῖαν συγγένειαν μετὰ τὴν δειλίαν. Τοῦτο ἀνέλαβε νὰ ξεκαθαρίσῃ ἀρχαῖος τις Ζουάθος, ὁ πρῶτος τοῦ τάγματος ξιφοπαϊκτικῆς καὶ μονομάχος ὀνομαστός. Ἐνα πρωί, ἐνῶ ἐπρογευματίζα ἡσυχὰ καὶ φρόνιμα, ἦλθε καὶ ἔπτυσε μέσα εἰς τὸ φαγητόν μου καὶ ἔπειτα ἐπαραπονέθη ὅτι τὸν ἐπρόσβαλα, διότι ἔπαυσα νὰ τὸ τρώγω, καὶ διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην ἐζήτην ἱκανοποίησιν διὰ μονομαχίας μέχρι θανάτου. Τὸ πρᾶγμα μού ἐφαίνετο ἀπίστευτον καὶ ἡ ἀπαίτησις τερατώδης. Τοιαύτη ὁμως δὲν ἦτο καὶ τῶν συντρόφων μου ἡ γνώμη, οἱ ὅποιοι συγκροτήσαντες συμβούλιον τιμῆς ἀπεφάσισαν παμφηρεῖ ὅτι, ἀφοῦ ἐπρόσβαλα τὸν ἄνθρωπον, ἔπρεπε καὶ νὰ τὸν ἱκανοποιήσω τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν τὸ πρωί, εἰς τὸ ὄπισθεν τοῦ στρατῶνος ξηροχώραρον. Ἄν σὰς ἔλεγα ὅτι ἐκαλοκοιμήθη τὴν νύκτα ἐκείνην δὲν θὰ μ' ἐπιστεύετε, καὶ θὰ εἴχετε δίκαιον. Ὅταν μὲ παρέταξαν τὴν ἐπιούσαν ξιφῆρῃ ἀντικρὺ τοῦ ἀντιπάλου μου, παρετήρησα εἰς τριῶν βημάτων ἀπόστασιν νεόσκαπτον λάκκον καὶ εἰς τὸ χεῖλός του λίθον καὶ πτυάριον. Τὸ θέαμα δὲν μὲ ἤρσεε δόλου — «Τί εἶναι τοῦτο, ἠρώτησα, ἄς ὑπάγωμεν ὀλίγον μακρότερα». — «Τοῦτο», ἀπεκρίθη μὲ φοβερὰν φωνὴν ὁ ἀντίπαλός μου, «εἶναι ὁ λάκκος ὅπου θὰ σὲ ρίψουν μετὰ δύο λεπτά. Κάθε ἄνθρωπος τὸν ὅποιον ἐγγίζει τὸ σπαθὶ μου εἶναι καλὸς διὰ θάψιμον. Κάμε γλήγωρα τὴν τελευταίαν σου προσευχὴν».

Ταῦτα ἀκούων καὶ θεωρῶν τὸν λάκκον, τὸν ἔτοιμον νὰ μὲ καταπῆ, ἠσθάνθη τὴν καρδίαν μου νὰ γεμίξῃ ὄχι ἀπὸ φόβον, ἀλλ' ἀπὸ φροῦρον ὀργὴν, πρὸ πάντων κατὰ τῆς ἀδικίας. Ἐσυλλογιζόμενη ὅτι τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον οὔτε ἄλλον κἀνεὶν ποτέ μου δὲν ἐπέφραξα· ὅτι πρώτην φορὰν ἔπιανα ἐγὼ ξίφος, ἐνῶ ἐκεῖνος ἦτο ἐξ ἐπαγγέλματος ξιφομάχος καὶ θὰ μ' ἐσοῦθλιζεν ὡς ὀρνίθιον χωρὶς νὰ διατρέξῃ ὁ ἴδιος κίνδυνον κἀνεὶν. Ἐσυλλογίσθη καὶ τὴν γραίαν μητέρα μου καὶ τὴν ἀπελπισίαν τῆς. Ἐκούτταξα ἔπειτα τοὺς τέσσαρας μάρτυρας, οἱ ὅποιοι μ' ἔκαμαν τὴν ἐντύπωσιν βοηθῶν τοῦ δημίου. Αὐτοὶ μὲ εἶχον φέρεϊ ἐκεῖ καὶ ἠτομαζόντο νὰ παρασταθῶν ἀνάληγοι εἰς τὴν σφαγὴν μου. Ὁ ἓνας μάλιστα μ' ἐφάνη

ὅτι ἐδάγκανε τὰ χεῖλη του, διὰ νὰ μὴ γελάσῃ. Ὅλα αὐτὰ τὰ εὑρίσκα ἀπάνθρωπα, θηριώδη καὶ πρὸ πάντων ἀδικα. Ὁ φόβος μου ἔπαυσεν ὀλοτέλα καὶ ὁ θυμὸς μου ἐκορυφώθη. Ἐρριψα τὸ ἄχρηστον σπαθὶ μου καὶ ἐβύθην κατὰ τοῦ ἀντιπάλου μου ὡς ταῦρος μετὰ τὸ κεράλι κάτω. Ἐπέσαμεν καὶ οἱ δύο κατὰ γῆς καὶ ἤρχισα νὰ γρονθοκοπῶ, νὰ λακτίζω καὶ νὰ δαγκάνω. Ὁ ἀντίπαλός μου ἐξαφρονισθεῖς, ἀντὶ νὰ μὲ ἀποδώσῃ τὰ ἴσα ἐπροσπάθει πολὺ μᾶλλον νὰ σωθῇ ἀπὸ τὰς χειρὰς μου. Οὐδὲ τοῦτο ὁμως θὰ τὸ κατώρθωνεν, ἂν δὲν ἔτρεχαν οἱ μάρτυρες μετὰ πολὺν κόπον νὰ μᾶς χωρίσουν. Ταῦτα εἰπὼν ἐφάνη ὁ Ζακοῦ καταληφθεὶς ὑπὸ τινος δισταγμοῦ καὶ ἀδιαθεσίας νὰ τελειώσῃ τὴν διήγησιν, τὴν ὁποίαν ἀνθορμήτως εἶχεν ἀρχίσει, καὶ ἱκαναὶ παρήλθον στιγμὰὶ μέχρις οὗ ἀποφασίσῃ νὰ προσθήσῃ ἐν βίχ καὶ μετὰ τὴν πολὺ ταπεινωτέραν: «Ἐντρέπομαι, κύριοι, νὰ σὰς ὁμολογήσω ὅτι ἦμην βλάξ καὶ εἶχα ὅλα τὰ ἀδικα. Ἀδικον εἶχα νὰ υποθέσω γάλλους στρατιώτας καὶ μάλιστα Ζουάθους ἱκανοὺς νὰ ἐκθέσουν χωρὶς λόγον τὸν συστρατιώτην των εἰς τόσον ἄνισον ἀγῶνα, καὶ ἀδικον νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ ἀντίπαλός μου εἶχε τῶ ὄντι σκοπὸν νὰ μὲ σκοτώσῃ καὶ νὰ μὲ θάψῃ εἰς τὸν λάκκον ἐκείνον. Ὅλα αὐτὰ ἦσαν μασονικὴ δοκιμασία, εἰς τὴν ὁποίαν υποβάλλεται πᾶς νεοσύλλεκτος διὰ νὰ γνωσθῇ ἂν εἶναι γενναῖος· ὁ δὲ τρόπος μὲ τὸν ὅποιον ἀντέταξα τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς γρόνθους μου εἰς τὸ ξίφος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ μου δὲν ἐθεωρήθη ὡς ἴδιος δειλοῦ. Τίποτε λοιπὸν δὲν μᾶς ἐμπόδιζε νὰ φιληθοῦμεν καὶ νὰ ὑπάγωμεν ἔπειτα νὰ τιμῆσωμεν τὸ πρόγευμα, τὸ ὅποιον εἶχε παραγγεῖλθῃ πρὸς τιμὴν μου, ἂν ἐπετύγχανα, ὡς ἔλεγον, εἰς τὰς ἐξετάσεις μου. Εἰς τὸ πρόγευμα ἐκείνο ἔφαγα πρώτην φορὰν ψαρόσουπαν, καθὼς ἐκείνην ὅπου σὰς ἐμαγεύρευσα, καὶ ἐμείθυσα μετὰ κρασί κἀπως καλλίτερον ἀπὸ αὐτὸ τὸ ποτήρι πικραρεταινάδο, τὸ ὅποιον πίνω εἰς τὴν ὑγίαν σας».

ΕΜΜ. Δ. ΡΟΪΔΗΣ

Ἡ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑ ΚΙ Ὁ ΠΑΡΑΛΥΤΟΣ

Πορφυρογέννητη βασιλοπούλα, κοπέλλα δεκάξη χρόνων, ἡ Ζωή, ἡ κόρη τοῦ Καλογιάννη, ἦτανε τὸ βόδο τοῦ Παλατιοῦ. Οἱ μοῖρες τὴν εἶχανε προικίσει μ' ὅλες τὶς ὁμορφίαις καὶ μ' ὅλες τὶς καλοσύνας. Γαλανομάτα καὶ χρυσομαλλοῦσα, δαχτυλιδόμοση καὶ βεργολιγερή, ἀγνή καὶ σοβαρὴ καὶ καταδεχτικὴ, μάγευε τὴν κάθε καρδιά.

Τριγυρισμένη ἀπὸ τὶς δούλες τῆς καὶ τὶς βράγιες τῆς καὶ τὶς ἀναδεξιμίαις τῆς καὶ τοὺς ἀνθοφόρους τῆς, ἄρνηε συχνὰ τὰ περήφανα δώματα τῆς Παρφόρας, ἔμπαινε στὴ σέδια τῆς καὶ κατέβαινε στὴν Πόλη νὰ μοιράσῃ ἐλεημοσύνας. Κ' οἱ πτωχοὶ τὴν προσκυνούσανε σὰν ἄγγελον, σὰν οὐράνια παρθένα.

Καὶ μπρὸς στὴ Χαλκῆ, στὴν Πόρτα τοῦ Παλατιοῦ, κάθονταν ἓνας παράλυτος, ὡς εἴκοσι χρόνων. Τὸν εἶχανε φέρεϊ μιὰ μέρα, τὴν ὥρα ποῦ

ἔβγαινε ἡ βασιλοπούλα. Οἱ Δομέστικοι τόνε διώχσανε μὲ θυμὸ καὶ μὲ φωνές. Μὰ ἡ βασιλοπούλα τὸν εἶδε καὶ τόνε σπλαχνίστηκε.

— Χαρίστε τοῦ φτωχοῦ μιὰ γωνιά στὸν ἥλιο καὶ μιὰ σκέπη ἀπ' τὴ βροχὴ καὶ ἀπ' τὰ χιόνια.

Κι ἀπὸ τότε τὸν ἄφηναν ἐκεῖ. Κάθε φορὰ ποῦ ἔβγαινε ἡ βασιλοπούλα αὐτὸν πρῶτον εἰλεούσε. Κι ὅταν γύριζε στὸ Παλάτι, πρὶν μπῆ στὴ Χαλκῆ, τοῦ ἔστελνε μὲ τὸ βασιλικὸ χαμόγελό της παρηγοριὰ καὶ ἐλπίδα.

Ἐλπίδα; Καὶ τί μπορεῖ νὰ ἐλπίσῃ τὸ σκουλήκι τῆς γῆς;

Κι ὅμως! Αὐτός, ὁ φτωχὸς παράλυτος, ὁ κουρελλιασμένος, ὁ ρυπαρὸς, αὐτός, τὸ σκουλήκι τῆς γῆς, ἀγάπησε μ' ὄλο τὸν ἔρωτα τῆς ψυχῆς του, τὴν αἰθέρια πεταλοῦδα, τὴν πορφυρογέννητη βασιλοπούλα. Κι ὅλα τὰ βάσανα ποῦ εἶχε τραβῆξει ὡς τότε, ἡ φτώχεια καὶ ἡ κακομοιρία καὶ ἡ ἀρρώστια καὶ ἡ βρώμα καὶ ἡ κατηφρόνια, ἦταν τιποτένια μπρὸς τὰ σημερινὰ του. Τέτοια λάβρα καὶ πίκρα καὶ καημὸς!

Καὶ κάθε φορὰ ποῦ τὴν ἔβλεπε ἔχανε καὶ ἕνα κομματι τῆς ζωῆς του. Καὶ ξεψυχούσε ἀπὸ ἀγάπη.

Μιὰ μέρα ἔβγαινε πάλι ἡ βασιλοπούλα. Κ' ἦρθε κοντὰ του γιὰ νὰ τὸν ἐλεῆσῃ. Κι ὁ παράλυτος τῆς εἶπε:

— Ἐλέησέ με, βασιλοπούλα μου, καὶ δός μου τὸ φιλί σου, ποῦ μόνο μπορεῖ νὰ μὲ γιατρέψῃ.

Κ' ἡ πορφυρογέννητη βασιλοπούλα, ἔσκυψε καὶ φίλησε στὸ μέτωπο τὸν παράλυτο. Καὶ τὴν ἴδια στιγμὴ ὁ φτωχὸς ξεψύχησε.

Καὶ γιατρεμένη καὶ ἐλευθέρη ἡ ψυχὴ του ἀνέβηκε στὸ γαλανὸν αἰθέρα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΣ

Ἡ βρῦση τῆς κόρης

Μὲς στὰ χρόνια τὰ παλιά, τὰ χρόνια τὰ εὐτυχισμένα τὸ βασιλόπουλο τῆς χώρας βγήκε στὸ κυνήγι μὲ τ' ἀσκέρι του. Γύρισε βουνὰ καὶ λαγκάδια, πέρασε λόγκους καὶ κάμπους, ὅσο ποῦ ἔφτασ' ἕνα φλογερὸ μεσημέρι: στὰ ριζιά τ' ἀψηλοῦ βράχου μὲ τὴν ὀρθὴ καὶ κατάψηλη λεῦκα στὴν κορφή. Ἐκεῖ λημέριασε μὲ τ' ἀσκέρι του. Σὰν δρόσισε λιγάκι, τὸ βασιλόπουλο ἀνέβηκε ἀψηλά στὴν κορφή, στὸ ξάγναντο, καταμόναχο. Κανένας δὲν ἀνέβαινε ποτὲ στὴν κορφή τοῦ βράχου. Ἐκεῖ πάνω ἦταν μιὰ καλύβα πλεγμένη μ' ἀμαλαχίες καὶ φτέρες τοῦ βουνοῦ. Μέσα στὴν καλύβα κάθονταν μιὰ βοσκοπούλα ὁμορφῆ, ὅσο νὰ πῆς. Σὰν τὴν εἶδε τὸ βασιλόπουλο πῆγε νὰ γάσῃ τὰ λογικά του, σὰν τὸ εἶδε ἡ βοσκοπούλα τὸ βασιλόπουλο ἔχασε τὸ νοῦ της. Ἐκεῖ στὴ φτωγικὴ καλυβούλα ἔστησε τὴ φωλιά του τ' ἀγαπημένο ζευγάρι, ἐκεῖ στὸ ἐρημικὸ καλύβι ἐπλέξε μὲ χρυσὴ κλωστή τίς καρδιές τους ὁ ἔρωτας. Πέρασαν μέρες, μῆνες, χρόνος, καὶ τ' ἀσκέρι τοῦ κάκου γύρευε νὰ μάθῃ τί λογῆς ἀφορμὴ εἶχε τὸ βασιλόπουλο νὰ κἀθεται τόσον καιρὸ σ' ἐκεῖνη τὴν ἐρημιά. Ἔτσι μιὰ μέρα ἔρχεται μίλημα στὸ βασι-

λόπουλο νὰ παρὴ στὸ σεφέρι. Κακὸ καὶ ἀπελπισμὸς στ' ἀγαπημένο ταῖρι!... Ἡ καημένη ἡ βοσκοπούλα ἔπεσε μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ καλοῦ της, τὸν ἔσφιξε σφιχτὰ, σφιχτὰ μὲ τὰ χεράκια της, καὶ τὸν κράτησε ὅλη τὴ νύχτα ἀπάνω στὰ στηθάκια της καὶ δὲν τὸν ἄφησε νὰ φύγῃ προτοῦ νὰ τῆς ὀρκιστῇ στὰ μάτια της τὰ γλυκά, πὼς γρήγορα θὰ ξαναγύριζε στὸ καλυβάκι τὸ ἐρημικὸ. Καὶ τὸ πρῶτ' ὁ βασιλόπουλο ἔφυγε μὲ καμένη τὴν καρδιά. Ἐφυγε γιὰ νὰ μὴν ξαναγύρισῃ πιά. Πῆγε ἀπὸ κακὸ σπαθὶ στὸ σεφέρι. Κ' ἡ βοσκοπούλα ἡ καημένη κάθονταν μερόνυχτα στὴν κορφή τοῦ βράχου, μὲ γυρισμένα τὰ μάτια πέρα κατὰ τὸν κάμπο, καὶ ἔκλαιε, ἔκλαιε ὀλοένα. Τὰ πολλὰ τὰ δάκρυα σὰν ἔπεφταν κροτερὰ, βαθούλαιναν τὸν ξερόβραχο καὶ πήγαιναν βάρθια στὰ σπλάχνα του. Πέρασε καιρὸς καὶ ἡ βοσκοπούλα ἔκλαιε, ἔκλαιε, ὅσο ποῦ ἀπόμεινε ἕνας ἴσκιος μονάχα. Ἀπ' τὴν πολλὴ τῆς θλίψῃ τὴν συμπόνεσε τότες καὶ ὁ ξερόβραχος ἀνοιξε μιὰ νύχτα τὴν πέτρινη ἀγκαλιὰ του καὶ τὴν ἔκλεισε μέσα στὰ σπλάχνα του. Μὰ καὶ μέσα στὸ βυθὸ τοῦ βράχου κλαίει, κλαίει ἀκόμα ἡ βοσκοπούλα, καὶ τὰ δάκρυα της κατασταλάζουν ἀπὸ τὸν ξερόβραχο μὲ θλίβερό παράπονο, γυρεύοντας τὸ δυστυχισμένο βασιλόπουλο, ποῦ πῆγε ἀπὸ κακὸ σπαθὶ στὸ σεφέρι. Μὰ δὲν τὸ βρίσκουν πουθενά, καὶ γίνονται φαρμάκι καὶ πικρὴ χολὴ ὀλοένα τὰ πολλὰ της δάκρυα, καὶ ἀλλοιά, καὶ ἀλλοίμονο στὴ λυγερὴ τοῦ χωριοῦ, ποῦ θὰ θελήσῃ νὰ γεμίσῃ τὴ στάμνα της ἀπὸ τὴ βρῦση τῆς κόρης.

ΜΗΤΣΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΡΑΝΤΑ

Ἀξιοθαύμαστη Μιράντα! ἀλήθεια ἡ κορυφὴ τοῦ θαύματος! ὅπου ἀξίσεις ἔτι ἀκριβὴ γαί ὁ κόσμος.

(Σαίξπηρ «Τρικυμία» μετάφρ. Πολυλά).

Ἐδῶ, 'ς τὴ θαλασσόδαρτι τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἐρημιά
Μὲ ξέβρασεν ἀπάντεχα μιὰν ἄγρια τρικυμία.
Δός μου λιμάνι ἀπόσκεπο, βόθηα με πάντα, πάντα,
Χερουδικὴ Μιράντα!

Δός μου τὸ χέρι σου καὶ μὴ μὲ παραιτῆς μονάχο,
Τὴν ἁρμονία τοῦ Ἄριελ-κάμε ὀδηγίτρα νάχω,
Ἄλλα ἐναρμόνια κάνε με ν' ἀκούω, νὰ βλέπω πάντα,
Χερουδικὴ Μιράντα!

Καρδιά δὲν ἔχω ὀλόκληρη ἀπὸ καθάριο ἀσῆμι,
Καὶ κἀτι μένει μέσα μου καὶ σκουίζει σὰν ἀγρίμι...
Διῶξε τον ἀπὸ μέσα μου τὸν Κάλιμπαρ γιὰ πάντα,
Χερουδικὴ Μιράντα!

Στὸ νοῦ μου σὰ ροδόσταμια στάξε μιὰ στάλα θεῖα
Ἀπ' τοῦ καλοῦ πατέρα σου τὴ μαγικὴ σοφία,
Φῶς νοερό, ἀβασιλευτο, φέγγε μου πάντα, πάντα,
Χερουδικὴ Μιράντα!

Ἀπὸ τὸ «Τραγοῦδι τοῦ Ἥλιου»

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἡ Μικρὰ Κόμησσα

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΟΚΤΑΒΙΟΥ ΦΕΓΙΕ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α'.

Γεώργιος Α... τῷ Παύλῳ Β...

Εἰς Παρισίους.

Ἐν Ῥοζέλ τὴν 15 Σεπτεμβρίου 184...

Φαντάζομαι τὴν ἐκπληξίν σου ὅταν ἐπιστρέφω ἐκ Γερμανίας λάβης περὶ τὴν ἐνάτην τῆς ἐσπέρας τὴν παρούσαν, καὶ ἴδῃς ἀμέσως ἐκ τῆς ταχυδρομικῆς σφραγίδος ὅτι δὲν σὲ περιμένω ἐν Παρισίοις. Τοῦτο ἐνδέχεται νὰ σοὶ προσξήνησῃ δυσἀρεσκείαν τινα, ἣτις ἐξάπαντος θὰ μεταβληθῇ εἰς ἀπορίαν, ὅταν ἀνοίξῃς τὴν ἐπιστολήν καὶ πληροφορηθῇς ἐξ αὐτῆς ὅτι εἶμαι ἐγκαταστημένος ἀπὸ πέντε ἡδὴ ἡμέρας ἐντὸς μύλου τῆς Κάτω Νορμανδίας. — «Ἐντὸς μύλου;» ἢ ἀνακράξῃς. «Τί ζητεῖ εἰς αὐτὸν τὸν μύλον;» — Καταθέτων τότε πρὸς στιγμὴν τὴν ἐπιστολήν μου θὰ συσπάσῃς τὰς ὀφρῦς, ἀγωνιζόμενος νὰ λύσῃς τὸ αἰνίγμα διὰ μόνῃς τῆς μαγικῆς σου δυνάμεως. Ἄλλ' αἰφνης τὰ χεῖλη σου θέλουσι διασταλθῆ εἰς μειδίαμα φιλοσοφικῆς εἰρωνίας καὶ φιλικῆς συγκαταβάσεως, προκλήθῃ ἐκ τῆς ἐπιρρανεῖσός εἰς τὸ πνεῦμά σου λύσεως, ὑπὸ τὸ σχῆμα ὠραίας μωλωνοῦς, οἶαι αἰ τοῦ κωμικοῦ μελοδράματος, παστωμένης οὐχὶ δι' ἀλεύρου ἀλλ' ὀρυζοκόμηνως, ταινιοστόλιστον ἐχούσης περιστήθιον, κομψὴν ἐσθήτα καὶ κάτωθεν αὐτῆς μικροῦς πόδας ἐντὸς κεντητῶν κνημίδων, ἐν ἐνὶ λόγῳ μιᾶς τῶν μωλωθρίδων ἐκείνων, αἵτινες ἐκφράζουσι τὰ αἰσθήματα αὐτῶν συνηκούσης τῆς ὀρχήστρας. Δυστυχῶς ὅμως ἡ χαριτόβρυτος αὐτὴ ὀπτασία ὁμοιάζει μὲ τὴν πραγματικὴν ὅσον ἐγὼ μὲ τὸν Νάρκισσον. Ἡ ἰδικὴ μου μωλωνοῦ φέρε: ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἀγνωσθὲ ἀπὸ πόσας ἐβδομάδας, τρισμέγιστον βαμβακερὸν σκουῖρον, εἰς τὸν ὅποιον παχὺ στρώμα ἀλεύρου δὲν ἀρκεῖ ν' ἀποδώσῃ τὸ πρὶν λευκὸν χρῶμα, τὸ δὲ ὑπὸ τὸ σκουῖρωμα τοῦτο πρόσωπον ποσοῦτον ὁμοιάζει μὲ τοῦ συζύγου αὐτῆς, ὥστε πολλάκις ἔτυχε νὰ ἐκλάβω τὴν μωλωνοῦν ἀντὶ τοῦ μωλωνῶ. Ὅπως περιττὸν νομίζω νὰ προσθέσω μετὰ ταῦτα, ὅτι οὐδεμίαν ἔχω περιέργειαν νὰ ἐξετάσω ἂν περιέγεται καὶ καρδιά εἰς τὸν σάκον τὸν περιέχοντα τὰ κάλλη τῆς οἰκοκυρῆς μου.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι, μὴ γνωρίζων πὼς νὰ σπαταλήσω τὸν καιρὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τριακον-

ταήμερου ἀπουσίας σου, ἐζήτησα μιάν οἶαν δῆποτε ἀποστολήν παρὰ τοῦ ὑπουργείου. Κατ' εὐτυγῆ σύμπτωσιν τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον τοῦ Εὐρου εἶχεν ὑποβάλει εὐσεβάστως εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν εὐγῆν, ὅπως τὰ ἐρείπια τῆς Μονῆς τοῦ Ῥοζέλ προβασθῶσιν εἰς τὴν τάξιν ἱστορικοῦ μνημείου, ὁ δὲ ὑπουργὸς ἀνέθεσεν εἰς ἐμὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν δικαιούτων τὴν ἀξίωσιν ταύτην τίτλων. Μεταβὰς ἀμέσως εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ φιλαρχαίου νομοῦ, ἐπαρουσιάσθην ἐκεῖ μετὰ σοβαρῆς ἀξιοπρεπειᾶς, ὡς ἀνὴρ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ ἱστορικὴ ὑπαρξὶς προσφιλεστάτου εἰς τοὺς αὐτόχθονας μνημείου. Μεγάλῃ ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἀπορία μου, ὅτε ζητήσας πληροφορίας εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, οὐδένα ἠδυνήθην νὰ εὐρω γνωρίζοντα κἂν τὴν ὑπαρξὴν τοιοῦτου ἱστορικοῦ μοναστηρίου εἰς τὰ περίχωρα. Ὅπως δῆποτε ἔσπευσα νὰ μεταβῶ πρὸς τὸν νομάρχην, τὸν γνωστόν ἡμῖν Β**, ὁστις πολλὰς μὲν μοι ἐπεδαψίλευσε φιλοφρονήσεις, ἀλλ' εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου περὶ τοῦ λαοφιλοῦς μνημείου, οὐδὲν ἄλλο ἠδυνήθη ν' ἀπαντήσῃ παρὰ μόνον ὅτι πολὺ κάλλιον αὐτοῦ ἤθελε μὲ πληροφορηθῆσαι περὶ τῶν ἐρειπίων τούτων ἢ κυρία του, ἂν ἔστεργα νὰ γευματίσω μετ' αὐτοῦ.

Τὸ ἐσπέρας μετὰ τὸ γεῦμα ἡ Κυρία Β**, ἐνδῶσασα μετὰ τινος μετριόφρονος διαταγμοῦ εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις μου, ἔστεργε νὰ μοι δείξῃ ἐν τῷ λευκώματι αὐτῆς ἀποψιν τῆς Μονῆς, ἣν εἶχε σχεδιάσει μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας. Κατὰ τὴν ξενίζουσαν με τὰ ἐρείπια ταῦτα ὑψοῦντο ἐν μέσῳ ὄντως μαγικῆς σκηνογραφίας, τῆς ὁποίας περιγράφουσα τὴν μεγαλοπρέπειαν κατελαμβάνετο βαθμηδὸν ὑπὸ ἐνθουσιώδους συγκινήσεως, ὡς ἐπίλογον δὲ ἔρριψεν ἐπ' ἐμὲ ἰκετικὸν βλέμμα ἰσοδυναμοῦν μὲ δωροδοκίαν. Ἐκ τούτων ἐπέεστην ὅτι ἡ νέα αὐτῆ γυνὴ ἦτο ἡ μόνη εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκτιμώσα τὰ ἐρείπια ταῦτα, ἡ δὲ πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἀναφορὰ τῶν μελῶν τοῦ γενικοῦ συμβουλίου προήρχετο ἐξ ἀπλῆς ἐπιθυμίας νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν κυρίαν νομαρχίαν. Οὐδόλωσ ἐννοῶ νὰ μεμψῶ διὰ τοῦτο τοὺς ἀξιότιμους κυρίους συμβούλους, ἀλλὰ μόνον νὰ εἶπω ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Κυρίας Β** εἶναι ὠραῖοι, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔπρεπε καὶ κατ' ἐμὴν γνώμην ἡ ἀρέσκουσα εἰς τοιοῦτους ὀφθαλμούς Μονὴ νὰ καταταχθῇ ἐξ ἀπαντος μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν τῆς Γαλλίας μνημείων. Ἡ οὕτω σχηματισθεῖσα περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐρειπίων πεποιθήσίς μου εἶχεν ἐν τούτοις ἀνάγκην νὰ ὑποστηριχθῇ παρὰ τῷ κ. ὑπουργῷ καὶ δι' ἄλλων τινῶν ἱστορικωτέρων ἐπιχειρημάτων. Δυστυχῶς ὅμως οὐδὲν σχεδὸν ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω ἄξιον λόγου εἰς τὰ ἀρχαῖα, τὸ δὲ προῖον ἐπιπόνου ἐπὶ δύο ὅλας ἡμέρας εἰς τὴν νομαρχιακὴν βιβλιοθήκην ἀνασκαφῆς ὑπῆρξε τοῦτο μόνον, «ὅτι ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ῥοζέλ ἐκατοίκουν πρὶν καλόγηροι, οἵτινες ὑπῆγαν νὰ κατοικήσωσιν ἀλλοῦ, ἀφοῦ αὐτῆ ἔγεινεν ἀκατοίκητος».

Τούτων οὕτως ἐγόντων, ἀπεράσισα νὰ μεταβῶ ἀμελλητί εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ μυστηριώδους ἐρειπίου, διὰ νὰ λύσω ἐπὶ τοῦ τόπου τὸ ἱστορικὸν πρόβλημα, ἐν ἀνάγκῃ δὲ ἀναπληρώσω διὰ σχεδιασμάτων ὁπωσοῦν κολακευτικῶν τὸν ἐξ ἀνωτέρως βίας λακωνι-

σμόν τῆς ἱστορικῆς μου ἐκθέσεως. Τὴν τετάρτην λοιπὸν τὸ πρῶτ' ἀνεχώρησα ἐφ' ἀμάξης εἰς τὴν κωμόπολιν Ν^α, ἐγγὺς κειμένην τῆς Μονῆς. Τὸ ἐσπέρας εἶχα διανύσει δώδεκα λεύγας, ὃ δὲ ἠνιόχος μου ἐχώνευε τὸ δωδέκατον αὐτοῦ γεῦμα. Ἡ χώρα εἶναι χαρίεσσα καίτοι ὀπωσοῦν μονότονος. Ὑπὸ φύλλωμα ἀειπράσινον ἀπλώνεται παχύχλωος τάπης, εἰς τὸν ὅποιον βόσκουσι εὐτυχισμένα βώδια, οὐχ ἦττον τοῦ ἠνιόχου μου πολυφάγα. Περί λύχνων ἀφ᾽ ἡ σκηνογραφία μετεβλήθη ἐπαίσθητῶς, τὰς βοσκὰς διεδέχθησαν βαλτώδεις πεδιάδες, γυμναὶ καὶ ἄγλαιοι ὡς στέπαι βώσσιαι. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἔλους ἐφαίνετο σχεδὸν μαύρη, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐφύοντο λιμναῖοι μόνον σχοῖνοι καὶ ἄλλα νοσηρῆς ὄψεως φυτά. Ἐγγίζων ἤδη εἰς τὸ τέμα τῆς ὀδοιπορίας μου διέκοινα εἰς μεγάλην ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασιν ἵππεις τινες, διατρέχοντας τὴν ἀπέραντον ἔκτασιν ἀπὸ βυτῆρος, καὶ ὅτε μὲν ἀφανίζομένους εἰς χαμηλοτέραν τοῦ ἐδάφους πτυχὴν, ὅτε δὲ ἀναφανισμένους αἰφνης καὶ τρέχοντας μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε φρενητιῶδους ταχύτητος. Ἰδυνάτου νὰ μαντεύσω τίνα ἐδίωκον οἱ Κένταυροι οὗτοι ἀόρατον σκοπόν, οὐδ' ἠθέλησα νὰ ἐρωτήσω περὶ τούτου, ποιητικώτερον πάσης ἀποκαλύψεως εὐρίσκων τὸ μυστήριον.

Διανυκτερεύσας εἰς τὸ ξενοδοχεῖον μετέβην τὴν ἐπιούσαν τὸ πρῶτ' εἰς τὰ ἐρείπια, ἅτινα κείνται εἰς τὴν ἄκραν τοῦ δάσους. Τὰ λείψανα τῆς Μονῆς εἶναι μικροῦ λόγου ἄξια. Οὐδὲν ἄλλο ἀπέμεινεν ἐξ αὐτῶν εἰμὴ ὁ πρὸ τῆς αὐλῆς μεγαλοπρεπῆς πυλῶν, πτέρυξ οἰκοδομήματος ἀναγομένου πιθανῶς εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα, ἐνθα κατοικεῖ σήμερον ὁ ξενίζων με μυλωνᾶς, ἡ αἶθουσα τοῦ συνεδρίου, ἡς ἐθαύμασα τὰς ἀψίδας, καὶ δύο ἢ τρία κελιά, τῶν ὁποίων τὸ ἐν ἐχρησίμειε πιθανῶς ὡς δεσμωτήριον, καθ' ὅσον ὑπέθεσα ἐκ τοῦ πάχους τῆς θύρας καὶ τοῦ ὄγκου τῶν κλειθρῶν. Τὰ λοιπὰ κατέπεσαν ἢ κατεσκάφησαν ὑπὸ τῶν χωρικῶν, προμηθευομένων ἐκεῖθεν ὑλικὸν πρὸς ἀνέγερσιν τῶν πέριξ οἰκισκῶν. Ἡ ἐκκλησία ἀπ' ἐναντίας εἶναι σχεδὸν ἀκεραία καὶ ὡς μητρόπολις μεγάλη. Μόνος ὁ πυλῶν καὶ ὁ ὀπισθοδόμος κατέπεσαν, τὰ δὲ ἔνδον τοῦ ναοῦ, οἱ ὑψηλοὶ κίονες καὶ οἱ θόλοι ἔμειναν ἀνέπαφα καὶ ὡς χθесινά. Τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς φαίνεται ἐκτελεσθῆν ὑπὸ ἐξόχου τεχνίτου, ἀνοίξαντος εἰς τὰς δύο ἄκρας τοῦ οἰκοδομήματος, τὸν πυλῶνα καὶ τὴν θέσιν τοῦ θυσιαστηρίου, δύο γιγαντιαίας ὀπᾶς, ὅπως ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν εἰσερχόμενον νὰ διακρίνῃ τὸ ὀπισθεν δάσος ὡς διὰ βαθυτάτης θριαμβευτικῆς ἀψίδος. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη ὄπτασις εἶναι εἰς τὸν ἔρημον τοῦτον τόπον ὄντως καταπληκτικὴ.

— «Κύριε, εἶπον εἰς τὸν μυλωνᾶν ὅστις ἀπὸ τῆς ἀριζεύς μου κατεσκόπευε μακρόθεν πᾶσάν μου κίνησιν μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης τοὺς αὐτόχθονας θηριώδους δυσπιστίας, «ἔχω ἐντολὴν νὰ περιγράψω καὶ νὰ σχεδιάσω τὰ ἐρείπια ταῦτα, καὶ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται πολυήμερος ἐργασία. Δὲν εἶναι ἄρα δυνατόν νὰ μοὶ προσερίτετε ἐν οἷον δῆποτε κατάλυμα ἐνταῦθα διὰ μίαν ἢ δύο ἐβδομάδας, ὅπως ἀπαλλαγθῶ καθημερινοῦ δρόμου ἀπὸ τῆς κωμοπόλεως εἰς τὴν Μονήν;»

Ὁ μυλωνᾶς, ἀκραιφνῆς τύπος Νορμανδοῦ, μ' ἐξήτασεν ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ποδῶν, μὲ κατεμέτρησε καὶ μ' ἐζύγισε χωρὶς νὰ εἴπῃ οὐδὲ γρῦ, ὡς ἀνθρώπος κάλλιστα γνωρίζων ὅτι ἡ ἐχεμύθεια εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς νορμανδικῆς σοφίας, ἔπειτα ἠνοιξε τέλος πάντων τ' ἀλευρωμένα χεῖλη του, ὅχι διὰ νὰ μὲ ἀπαντήσῃ, ἀλλὰ νὰ κράξῃ τὴν γυναῖκά του, εἰς τὴν ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλω καὶ ἐκ δευτέρου τὴν αἴτησίν μου. Χάρις εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ γυναικείου ἐνστικτοῦ ἡ σιωπηλὴ ἀνάκρισις τῆς μυλωνᾶς ὑπῆρξε πολὺ συντομωτέρα τῆς τοῦ συζύγου τῆς καὶ ἀπέληξεν εἰς ἄμεσον ἔκδοσιν ἀποφάσεως εὐνοϊκῆς. Ὁ μυλωνᾶς ἐνόμισε τότε πρέπον ν' ἀφαιρέσῃ τὸν πῖλόν του μετὰ γλυκεροῦ μειδιάματος· ἀμρότεροι δὲ μοὶ ἐπεδαψίλευσαν ἔκτοτε παντοίας περιποιήσεις, ὅπως λησμονήσω τὴν ψυχρότητα τῆς πρώτης ὑποδοχῆς, ἐπιμένοντες μάλιστα νὰ μοὶ παραχωρήσωσι τὸν ἴδιον αὐτῶν κοιτῶνα, κοσμημένον δι' εἰκόνων ἐκ τοῦ Τηλεμάχου. Τούτου ὅμως προετίμησα κελλίον, γυμνὸν μὲν καὶ στενόχωρον, ἔχον ὅμως μεσαιωνικὸν παράθυρον, δι' οὗ ἔβλεπον τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ καὶ τὸν πράσινον ὀρίζοντα τοῦ δάσους.

Ἄν ἤμην ἔτη τινὰ νεώτερος, ἤθελα καταβελθῆν ἐκ τοῦ ποιητικωτάτου τούτου καταλύματος. Ἄλλ' αἱ τρίχες μου, φίλε Παῦλε, ἤρριξαν ν' ἀσπρίζωσι, καίτοι ἐπιμένω πολλάκις θεωρῶν ὡς ἀπλοῦν ἀποτέλεσμα ἀντανακλάσεως τοῦ φωτός τὸ ἀμφίβολον αὐτῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον χρῶμα. Τὰ νεανικά μου ὄνειρα παρῆλθον ἀνεπιστρεπτί. Τούτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἔπαυσα νὰ βεμβάζω· πιστεύω μάλιστα ὅτι αἱ ὄνειροπολήσεις μου ἀνυψώθησαν μεταβαλοῦσαι διευθυνοῦν, ἀφοῦ ἡ εἰκὼν γυναικῆς δὲν εἶναι πλέον ἀπαραιτήτων αὐτῶν στοιχείον καὶ ἡ καρδία μου ἀρίνει ἡσυχώτερον τὸν νοῦν. Ἀληθὲς εἶναι ὅτι οὐδὲ σήμερον τέρωμαι εἰς ξηρὰς καὶ ἀφρημένους θεωρίας καὶ ἀδυνατῶ νὰ σκεφθῶ περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια δὲν μὲ συγκινοῦν. Ὁμολογῶ ὅτι βωμαντικὸς ἐγεννήθην καὶ τοιοῦτος θ' ἀποθάνω. Τὸ μόνον πράγμα, τὸ ὅποιον δύναται ὁ κόσμος ν' ἀπαιτήσῃ ἐκ τῆς ὀριμωτέρας ἡλικίας μου, καὶ ἀπαιτῶ ὁ ἴδιος παρ' ἐμαυτοῦ, εἶναι ἡ ἐξοθέλισις τοῦ ἔρωτος ἐκ τῶν ποιητικῶν μου ὀνειρῶν.

Τοιοῦτος διαμένων δὲν ἐνθουσιάζομαι πλέον, ἀλλ' οὐδὲ βασανίζομαι ἐκ πλήξεως συζῶν μετὰ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος καὶ πειρώμενος ν' ἀναστήσω διὰ τῆς φαντασίας τοὺς πρώτους οἰκιστὰς τῶν ἐρείπιων τούτων. Ἀνευθεριάστως δὲ ὁμολογῶ ὅτι ἀγαπῶ τοὺς καλογήρους, οὐχὶ τοὺς ὀκνηροὺς ἐκείνους, παγυσάρκους καὶ λάγνους βρασφόρους τῆς παρακμῆς, ἀλλὰ τοὺς ἐν μέσῳ τῆς κτηνώδους μεσαιωνικῆς κοινωνίας μόνους σώσαντας τὸ ἐνστικτοῦ τῶν πνευματικῶν ἀπολαύσεων, καὶ ὅτε μὲν διανυκτερεύοντας γονυπετεῖς ἐπὶ ψυχρᾷ πλακῶς, ὅτε δὲ ἀκαμάτως ἐργαζομένους πρὸς διάσωσιν τῶν κειμηλίων τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ. Καὶ αὐτοὶ τοῦ Βολταίρου οἱ ἀναγνώσται δὲν δύναται ν' ἀρνηθῶσιν, ἂν ἔχωσι νοῦν καὶ καρδίαν, ὅτι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μακρᾶς μεσαιωνικῆς νυκτὸς ἡ μόνη παραμένουσα ἀκτίς διανοητικοῦ φωτός ἔλαμπεν ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ μετώπου τοῦ καλογήρου. Οὐδόλως λοι-

πὸν ἀπορίας ἄξιον εἶναι τὸ νὰ τέρωμαι ἀποτίων εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν φόρον εὐγνωμοσύνης καὶ συμπαθοῦς σεβασμοῦ. Ἄν εἶχον γεννηθῆ πρὸ δέκα αἰώνων ἤθελα βεβαίως ζητήσαι παρ' αὐτοῖς τὴν ἡσυχίαν τοῦ κελλίου, μέχρις οὗ ἀπολαύσω τὴν εἰρήνην τοῦ οὐρανοῦ. Οὐδὲν γνωρίζω ἐπάγγελμα συμφωνότερον μὲ τὴν διάθεσίν μου τοῦ μοναχικοῦ, καὶ ἀπὸ πέντε ἡμέρας οὐδὲν ἄλλο σκέπτομαι παρὰ μόνον ὅτι, ἂν ἤμην καλογήρος, ἤθελα διάγει ἀφρόντιδας ἡμέρας γράφων μετ' ἀφελούς πίστεως θαυμαστά συναξάρια ἐπὶ στυλίων μεμβράνης, λύων τοὺς γρίφους ἀγνώστων χειρογράφων καὶ ἀνευρίσκων εἰς αὐτὰ μετὰ παλμῶν ἀνεκφράστου χαρᾶς τὴν Ἰλιάδα, σχεδιάζων γοθθικὰς ἐκκλησίας ὡς ὄνειρον θοραίας, κατασκοπεύων τὸν δρόμον τῶν ἀστέρων, θερμαίνων χημικούς ἀμβικας, ἀνακαλύπτων ἴσως τὴν πυρίτιδα καὶ πλὴν τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης οὐδὲν ἄλλο πράττων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου μου κακὸν ἔργον. Ἄλλ' εἶναι ἤδη μεσονύκτιον: «Καληνύκτα λοιπὸν, ἀδελφέ μου», ὡς ἔλεγον οἱ μοναχοί.

Ἐστερογράφον. Ὑπάρχουσι ἐδῶ φαντάσματα! Ἐνῶ ἔκλειε τὴν ἐπιστολήν μου ἐν σιωπῇ μεσονυκτίῳ, τὰ ὄπ᾽ αὐτῶν ἐπλήσθησαν αἰφνης μυστηριώδους καὶ συγκεκριμένου θορύβου, ὡς πλήθους λαλοῦντος μὲ σιγαλὴν φωνὴν Σπεύσας εἰς τὸ παράθυρον εἶδα μετ' ἀπεριγράπτου συγκινήσεως τὰ ἐρείπια καταυγαζόμενα ὑπὸ ἀπλέτου φωτός, τοῦ ὁποίου τὰ νάματα ἐξορμῶντα ἐκ τοῦ πυλῶνος καὶ τοῦ χάσματος τοῦ καταρρευσαντος ὀπισθοδόμου ἐφώτιζον ζωηρῶς τὸ δάσος. Ἀδύνατον ἦτο ν' ἀποδώσω τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς πυρκαϊάν· ἄλλως δὲ ἔβλεπον διὰ τῶν ὀπῶν τοῦ τοίχου γιγαντιαίας σκιάς, αἰτινες ἐκινούοντο μετὰ τινος ῥυθμοῦ ὡς τελοῦσαι ἀλλόκοτον τινα λειτουργίαν. Καθ' ἣν στιγμὴν ἠνοιγα τὸ παράθυρον, ἀντήχησεν εἰς τὰ ἐρείπια καὶ ἐπανελήθη ὑπὸ πάσης ἡχοῦς τῆς κοιλάδος ὄξυς ἡχος σαλπίγγων. Εὐθύς ἔπειτα εἶδον ἐξερχόμενον τῆς ἐκκλησίας διπλοῦν στίχον λαμπαδηφόρων ἵππεων, ὧν οἱ μὲν ἔφερον ἐρυθροὺς οἱ δὲ μέλανας μανδύας καὶ πτερὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἡ παράδοξος αὕτη λιτανεία ἠκολούθησε τὴν ὀρίζουσαν τὴν κοιλάδα σὺν δένδρον στενωπὸν μέχρι τῆς μικρᾶς γεφύρας, ὅπου ἐσταμάτησε σείουσα τὰς σπινθηρίζουσας λαμπάδας καὶ ὄξυτερον εἰς τὰς σάλπιγγας φυσῶσα. Πᾶν φῶς τότε ἐσβέσθη, ἐσίγησε πᾶς ἡχος καὶ τὸ σιωπηλὸν μεσονύκτιον ἐπεκράτησε καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς κοιλάδος. Ταῦτα εἶδον καὶ ἤκουσα χωρὶς νὰ ἐξέλθω τῆς Γαλλίας· σὺ δὲ ὁ μεταβὰς εἰς τὴν Γερμανίαν πρὸς ἄγραν ὑπερφυσικοῦ, κατώρθωσες ἄρα νὰ ἴδῃς τὸν Μαῦρον Κυνηγόν; Ἄν δὲν τὸν εἶδες εἶσαι ἄξιος ἀγγόνης.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β'.

Τὸ πρὶν μοναστηριακὸν δάσος ἀνήκει σήμερον εἰς πλοῦσιον αὐτόχθονα κτηματίαν καὶ ἀκούραστον κυνηγόν, τὸν μαρκήσιον Μαλουέ, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπαυλις φαίνεται οὕσα τὸ κοινωνικὸν κέντρον τῆς ὅλης ἐπαρχίας. Ὁ ἄξιος οὗτος διάδοχος τοῦ Νεμρώδ ὀδηγεῖ καθ' ἑκάστην εἰς τὸ δάσος πολυάριθμον ἵλην ἐρίππων κυνηγῶν, εἰς οὓς παρετέθη χθὲς δεῖπνον

ἐπὶ τῆς γλῶσσης, μετὰ τὸ ὅποιον ἐπέστρεψαν εἰς τὴν ἐπαυλιν σαλπίζοντες καὶ λαμπαδηφοροῦντες. Ταῦτα πληροφορηθεὶς τὸ πρῶτ' παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ μυλωνᾶ, ὠρέθη νὰ πνίξω αὐτὸν ἐξηγήσαντα μετὰ τσαύτης πεζότητος τὴν φανταστικὴν ὄπτασίαν μου. Τὸ δὲ χειρίστον εἶναι ὅτι τὰ κυνηγῆσια καὶ πᾶσαι αἱ θορυβῶδεις κοσμικαὶ ματαιότητες ἐπελαύνουσιν εἰς τὸ ἐρημητήριόν μου. Τὰς καταρῶμαι, Παῦλε, ἐξ ὅλης καρδίας, διότι ἂν μοὶ παρέσχον χθὲς ῥωμαντικὴν ὄπτασίαν μὲ κατέστησαν σήμερον ἥρωα ἐπεισοδίου γελοιοδεστάτου.

Κακῶς ὦν διαθεθειμένος ἀπὸ τῆς ἐγέρσεώς μου μόλις κατώρθωσα νὰ ζωγραφίσω μέχρι μεσημβρίας, ὅτε ἠναγκάσθη νὰ παύσω, βαρεῖαν αἰσθανόμενος τὴν κεφαλὴν καὶ πλὴν τούτου πλήρη ἀπαισιῶν προαισθημάτων. Εἰσελθὼν πρὸς στιγμὴν εἰς τὸν μύλον ὅπως καταθέσω τὰ γραφικὰ μου σκεῦῃ ἐπέπληξα τὴν δυστυχεῖ μυλωνοῦν διὰ τὸν παρατεθέντα μοὶ εἰς τὸ πρόγευμα ὑπὲρ τὸ μέτρον σπαρτιατικὸν ζωμόν, ἀπώθησα ἀποτόμως τὰ ἐγγιζόντα τὰς γραφίδας μου παιδιὰ καὶ ἐλάκτισα τὸν ταλαίπωρον σκύλον. Αἰσχυρόμενος καὶ ἀνάξιον νομίζων ἐμαυτὸν τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου μετὰ τὰ τρία ταῦτα κακουργήματα, ὑπῆγα νὰ κρυθῶ εἰς τὸ πυκνότερον μέρος τοῦ δάσους, ὅπου ἐπλανήθη ἐφ' ἱκανὴν ὥραν ματαιῶς ἀγωνιζόμενος ν' ἀποσείσω τὰ κατέχοντά με ἀπὸ πρῶιας μαῦρα προαισθημάτων. Ἄλλ' ἀνευρών ἐπὶ τέλους εἰς τίνα ἄκραν ἀναδενδράδος ἀναπαυτικὸν στρώμα βρούων σκιαζόμενον ὑπὸ μεγαλοπρεποῦς φηγοῦ κατεκλίθη ἐπ' αὐτοῦ, συνεινούς ἔχων τοῦ συνειδῶτος μου τὰς τύψεις, μέχρις οὗ κατεσίγασεν αὐτὰς βαθύτατος ὕπνος. Εἶπε νὰ ἦτο οὗτος ὁ ὕπνος τοῦ θανάτου!

Ἄγνοῶ ἀπὸ πόσῃ ὥραν ἐκοιμώμην, ὅτε ἀφύπνισθην αἰφνιδίως ὑπὸ ἐγγυτάτης διασεισεως τοῦ ἐδάφους. Ἀνεγερθεὶς ἀμέσως εἶδον εἰς τεσσάρων βημάτων ἀπόστασιν νεαράν ἐρίππον γυναῖκα. Ἡ αἰφνιδία μου ἐμφάνισις εἶχε φοβίσει τὸν ἵππον παρεκτραπέντα τῆς ὁδοῦ. Ἡ ἀμαζών, ἥτις δὲν μὲ εἶχεν ἀκόμη ἰδεῖ καὶ κατεγίνετο νὰ τὸν καθησυχάσῃ διὰ θωπειῶν, μοὶ ἐφάνη εὐμορφος καὶ κομψή, ἐπρόφθασα δὲ μάλιστα νὰ διακρίνω ξανθοὺς πλοκάμους, ὄφρυς χρώματος βαθυτέρου, ζωηρὸν βλέμμα καὶ κυανότερον πῖλον κατὰ τι θρασύτερον τοῦ δέοντος ἐπὶ τὸ οὖς κεκλιμένον. Πρὸς πλήρη κατανόησιν τῶν μετὰ ταῦτα πρέπει νὰ σοὶ εἶπω ὅτι ἐφόρου ἐνδυμα ζωγράφου, κατὰστικτον ἐξ ἐρυθρῶν κηλίδων, καὶ εἶχον πιθανῶς τὸ ἀγριωπὸν καὶ ἐπτοημένον ἐκεῖνο βλέμμα, ὅπερ καθιστᾷ τὴν ὄψιν τοῦ αἰφνιδίως ἀφύπνιζομένου κωμικὴν ἄμα καὶ φοβεράν. Ἄν εἰς ταῦτα προσθέσῃς κόμην ἀκένιστον καὶ πώγωνα πλήρη ξηρῶν χόρτων, θέλεις εὐκόλως ἐννοήσαι ὅποιος κατέλαβε τὴν νέαν κυνηγετικὴν τρόμος, ἅμα μὲ εἶδεν. Ἀρεῖσα μικρὴν κρυαγὴν, ἔστρεψε τὰ νῶτα καὶ ἐφυγεν ἀπὸ βυτῆρος.

[Ἐπεται συνέχεια]

ΟΥΔΕΜΙΑ του κόσμου πόλις έχει τόσα μνημεία παλαιά, ὅσα ἡ Ῥώμη· τοῦτο κυρίως τὴν χαρακτηρίζει μεταξύ ὄλων τῶν πρωτευουσῶν. Τὰ δὲ λείψανα ἐκεῖνα τοῦ παρελθόντος δὲν εἶναι μόνον πολυάριθμα, ἀλλ' ἔχουσι καὶ διατηρηθῆ εἰς καλλιτέραν κατάστασιν παρὰ τὰ μνημεία οἰασθῆποτε ἄλλης πόλεως. Μὲ ὅλας τὰς περιπετείας, ἃς ὑπέστη, ἡ Ῥώμη ἔσχε τὴν ἀγαθὴν τύχην νὰ ἀνήκῃ πάντοτε εἰς ἑαυτήν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πολλάκις ἐπολιόρκηθη, κατενικήθη, ἠναγκάσθη νὰ ὑποταγῆ εἰς τοὺς πολεμίους τῆς, ἀλλ' ὅμως οὐδεμία ξένη κυριαρχία ἐχρόνισεν ἐν αὐτῇ. Ἡ Ῥώμη ταχέως ἀνέκτα ἐκάστοτε τὴν ἑαυτῆς ἀνεξαρτησίαν καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀπὸ τοῦ Ῥωμύλου μέχρι τοῦδε ὑπῆρξε πάντοτε Ῥωμαϊκὴ. Αὕτη φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν τὰ σωζόμενα ἐν αὐτῇ μνημεία ὑπέστησαν ὀλιγωτέραν βλάβην ἢ ἐν ἄλλαις χώραις, αἰτινες ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων ξένων ἐκυριαρχήθησαν. Ἐχουσι δὲ τὰ μνημεία τῆς Ῥώμης καὶ ἄλλο πλεονέκτημα, ὅπερ τὰ καθιστᾷ πρὸς ἡμᾶς πολυτιμώτατα, ὅτι δηλαδὴ ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὰς διαφο-

ρωτάτας. Αἱ ἄλλαι πόλεις ἤμασαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ μίαν ἐποχὴν· εὐρίσκονται ἐν αὐταῖς ὠραία λείψανα, ἀλλὰ ταῦτα ἀναφέρονται πάντα εἰς ἓνα πολιτισμὸν. Ἡ Ῥώμη πολλάκις ἀνεκαινίσθη, ἐν δὲ τῷ μικρῷ αὐτῆς βίῳ ἔσχεν ἐπανειλημμένας νεότητας, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἀφῆκεν ἔγνη ἔνδοξα, δυνάμει δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι πᾶσαι τῆς τέχνης αἱ μεγάλαι περίοδοι ἐκπροσωποῦνται ἐκεῖ. Φαντάζομαι δὲ ὅτι θὰ ἐκαμνέ τις γοητευτικὸν τῷ ὄντι περιπάτον, ἂν διέτρεχε τὴν Ῥώμην, ὅχι κατὰ συνοικίας, ὅπως πράττουσιν οἱ περιηγηταὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι βιάζονται, ἀλλὰ κατὰ αἰῶνας. Θὰ ἐπεσκέπτετο πάντα ὁμοῦ τὰ μνημεία μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χρονικῆς περιόδου, τὰ ὁποῖα οὕτω θὰ ἐξηγοῦντο καὶ θὰ διερωτίζοντο ἀμοιβαίως καὶ ἡ περίοδος ἐκείνη θὰ ἐφαίνετο ὡσπερ ἀναζώσα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον θὰ ἐβλεπε τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν σχεδὸν ὁλόκληρον, χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς Ῥώμης. Ἄς προσπαθήσωμεν νὰ διαγράψωμεν δι' ὀλίγων τὸ πρῶγμα.

Ἄς ἀναδράμωμεν κατὰ πρῶτον ὀλίγον παλαιά,

Ο ΤΙΒΕΡΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΥΣΩΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη ἡ Ῥώμη. Ἄς ἀφαιρέσωμεν διὰ τῆς φαντασίας πάσας τὰς οἰκίας καὶ πάντα τὰ παλάτια, ἅτινα καλύπτουσι τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως. Ἄς ἐπανιδώμεν τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅπως ἦτο ὅταν οἱ πρῶτοί του κάτοικοι ἤρχισαν νὰ κτιζοῦσι τὰς μικρὰς στοργγύλας καλύβας τῶν τὰς καλαμοστεφεῖς καὶ ὄξυτενεῖς. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τιθέρεως, εἰς ἀπόστασιν πέντε περίπου ἢ ἐξ ὠρῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ὀρθοῦται ἐν σύστημα λόφων, ἐν τῷ κέντρῳ τῶν ὁποίων, τρεῖς ἐξ αὐτῶν σχηματίζουσιν οἰονεὶ κύκλον περὶ μίαν κοιλάδα στενὴν καὶ μακράν. Οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι λόφοι εἶναι ὁ Παλατίνος, ὁ Καπιτωλίνος ἢ τὸ Καπιτώλιον καὶ ὁ Ἡσκυλίνος. Ὁ Ἡσκυλίνος πολὺ ἐκτενέστερος τῶν ἄλλων δύο, συναποτελεῖται ἐκ διαφόρων ὑψωμάτων διακεκριμένων. Ἐξ αὐτοῦ ἐκρύσσονται πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν ὁ Βιμινάλιος καὶ ὁ Κυρινάλιος, πρὸς τὰ ἀριστερὰ δὲ ὁ Καίλιος. Ὁπίσθεν τοῦ Παλατίνου κατὰ μῆκος τοῦ Τιθέρεως, ὑψοῦται ὁ Ἀθεντίνος, τὸ ὄρος τῶν πληθειῶν. Καὶ ἰδοὺ οἱ ἑπτὰ λόφοι, ὧν τὸ ὄνομα τασάκις θὰ μνημονευθῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ῥωμαίων. Καὶ αἱ κοιλάδες δὲ αἱ διαχωρίζουσαι ἀπ' ἀλλήλων τοὺς ἑπτὰ λόφους, εἶναι οὐδὲν ἦττον ἐπιφανεῖς. Παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Καπιτωλίου καὶ τοῦ Παλατίνου λόφου ἐκτείνεται τὸ πεδῖον ἐκεῖνο, ὅπερ μέλλει νὰ εἶναι τὸ Ῥωμαϊκὸν Φόρον, ἢ Ἀγορά, ἡ δὲ πτυχὴ ἐκείνη ἢ μεταξὺ τοῦ Παλατίνου καὶ τοῦ Ἀθεντίνου θὰ εἶναι ὁ Κίρκος, ὁ μέγιστος ἐν Ῥώμῃ ἵππόδρομος, πέραν δὲ τοῦ Καπιτωλίου θὰ ἐκταθῆ ποτὲ εἰς τὸ μέλλον ὁ Μάρτιος Κάμπος ἦτοι τὸ Πεδῖον τοῦ Ἄρεως.

Ἀλλὰ τώρα, κατὰ τοὺς χρόνους εἰς οὓς μᾶς ἔχει μεταφέρῃ ἡ φαντασία, ὁλόκληρος ὁ μέγας οὗτος χώρος εἶναι ἐρημος. Ἐλη κατέχουσι τὰ βᾶθη τῶν κοιλάδων, τὰ δὲ ὑψώματα φοῖσσοσιν ὑπὸ ἀγρίων φρυγάνων (*silvestribus horrida dumis*). Πανταχοῦ φύεται βραχὺ τι χόρτον ἀμυδραῦ χρώματος, ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνο ὅπερ καὶ σήμερον καλύπτει τὸ Ῥωμαϊκὸν πεδῖον. Ὁ τόπος οὗτος ὁ ὑγρὸς καὶ θερμὸς κυριαρχεῖται ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ· ἡ μάστιξ τῆς

Ἰταλίας ἔχει στήσῃ ἐκεῖ τὸν θρόνον τῆς. Οἱ παλαιοὶ μῦθοι οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὰς κτίσεις τῶν πρώτων ἰταλικῶν πόλεων, κάμνουσι συνήθως λόγον περὶ τινος δαίμονος ἢ τέρατος, ὅπερ κατατρώγει τοὺς κατοίκους ἢ ζητεῖ παρ' αὐτῶν ὡς φόρον θύματα ἀνθρώπινα, ἕως οὗ ἀναφαίνεται τις ἥρωας, ὅστις καταβάλλει αὐτὸ καὶ τὸ θανατώνει. Τὸ τέρας εἶναι ἡ μαλάγια ἢ δεκατίσασα ἐκείνου, οἵτινες πρῶτοι ἐγκατεστάθησαν κατὰ τοὺς νοσοποιούς ἐκεῖνους τόπους καὶ προσεπάθησαν νὰ μεταβάλωσιν αὐτοὺς εἰς ἀγρούς γεωργησίμους. Ἐνίκησαν ἐπὶ τέλους οἱ ἄνθρωποι ἀποζηρῶντες τὰ τέλματα καὶ σκοπιμώτερον διοχετεύοντες τὰ ὕδατα. Ἀλλὰ τὸ τέρας ὁλοσχερῶς δὲν ἀπενεκρώθη· εὐθὺς ὡς ἤθελε χαλαρωθῆ ὁ πρὸς αὐτὸ ἀγὼν, ἀρυπνίζεται καὶ πάλιν. Διότι εἰς τὰ ὠραία, ἀλλὰ φοβερὰ ταῦτα κλίματα ἡ φύσις δὲν ὑποχωρεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι οὗτος δὲν θὰ παύσῃ ποτὲ ἀπὸ τοῦ ν' ἀγωνίζεται πρὸς αὐτήν· καὶ τοῦτο βεβαίως θέλει νὰ ἐκφράσῃ ὁ Βιργίλιος ὅταν συγκρίνῃ τὸ ἔργον τοῦ γεωργοῦ πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦ προσπαθοῦντος νὰ πλεύσῃ ἀντιθέτως πρὸς τὸ βεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Πρέπει ἀκαταπαύστως νὰ κωπηλατῆ· ἂν καὶ ἐπ' ὀλίγον παύσῃ τὴν κωπηλασίαν, τὸ βεῦμα τὸν παρασύρει καὶ χάνει εἰς μίαν στιγμὴν ὁλόκληρον τὸ κέρδος τῶν τόσων κόπων του.

Διὰ νὰ ἔλθωσιν ἄνθρωποι νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον, τὸν νοσηρὸν, τὸν κατηρῆ, τὸν ἀνυδρον, διὰ νὰ ἀφήσωσι χάριν αὐτοῦ τὰς γοητευτικὰς ὄχθας τῆς Ἀλβανίδος λίμνης ἢ τῆς Νεμορείου, τὰ ὑψώματα τῶν Τιβούρων, τοῦ Τούσκλου ἢ τῆς Πρακινέστου, πρέπει ἀφεύκτως νὰ εὑρον ἐδῶ ὠρισμένα πλεονεκτήματα. Ἡ θέσις τοῦ τόπου εἶναι τῷ ὄντι εὐκαιρωτάτη· εἶναι ἐγγὺς τῆς θαλάσσης, πρὸς ἣν τὸν συνάπτει εἰς τῶν σημαντικωτάτων τῆς Ἰταλίας ποταμῶν, ποταμὸς πάντοτε πλωτὸς· εὐρίσκειται ἐκεῖ, ὅπου συναντῶνται τὸ Λάτιον, ἡ Σαβῖνη καὶ ἡ Τυρρηνία καὶ ὅπου δύναται μεταξὺ τῶν νὰ ἀνταλλάσσωσι τὰ προϊόντα τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας αὐτῶν. «Ἡ Ῥώμη, λέγει ὁ